

Stärkt välfärd istället för nedskärningar

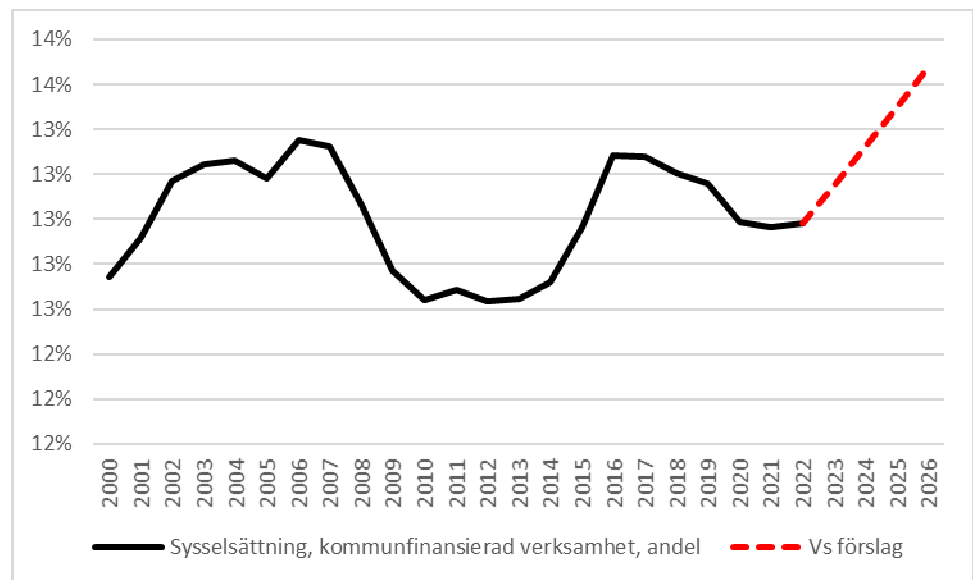
I takt med att befolkningen växer och andelen äldre blir större ökar behoven i välfärden. För att behålla dagens personaltäthet och kvalitet, måste därför resurserna öka i samma takt. De partier som inte går till val på sådan ökning går i praktiken till val på nedskärningar i vård, skola och omsorg. Alla andra partier går idag till val på sådana nedskärningar, i bästa fall är de nöjda med dagens personaltäthet och kvalitet.

Vänsterpartiet vill något annat. Vi vill satsa de resurser som krävs för att behålla personaltäthet och kvalitet, men också de ytterligare resurser som krävs för att gå längre och faktiskt förbättra välfärden. För att bryta den kontinuerliga urholkningen av välfärden vill vi att statsbidragen automatiskt skrivs upp år för år.

Vänsterpartiet går till val på satsningar som motsvarar 100 000 fler anställda och högre löner i svensk välfärd.

Figur 1. Anställda i välfärden, andel av befolkningen, Vänsterpartiets förslag från 2023

Procent av befolkningen

Källa: regeringens vårproposition 2022, samt SCB och egna beräkningar.

Med anställda i välfärden avses "Kommunfinansierad sysselsättning".

Utfall till och med 2021, för 2022 har antagits konstant andel.

Stora behov av ökade resurser

Sveriges kommuner och regioner står inför flera stora utmaningar. Två utmaningar som är kopplade till varandra handlar om resursbrist och stora rekryteringsbehov. Som framgår av figuren ovan har antalet anställda inom välfärden minskat i relation till befolkningsutvecklingen sedan 2016. Fallet har varit särskilt starkt sedan 2019. Detta har resulterat i minskad personaltäthet och dålig arbetsmiljö.

Ökad personaltäthet ger bättre kvalitet i välfärden

Pandemin drabbade en omsorg och sjukvård som redan var svårt ansträngd med brist på resurser, bemanningsproblem och strukturproblem som länge drabbat både patienter och personal. Om sjukvården varit starkare finansierad, haft fler anställda och en verklig lagerhållning av sjukvårdsmateriel, hade Sverige stått bättre rustat inför denna kris.

Det är genom enorma insatser som vårdpersonalen har räddat liv, trots det dåliga utgångsläget. Vänsterpartiet instämmer i hyllningarna till de anställda i vården – men menar att de bör få bättre arbetsvillkor, löner och arbetsmiljö – i stället för ett tomt tack.

För att kommunsektorn ska lyckas med sin personalförsörjning krävs både stora utbildningsinsatser och betydande ansträngningar för att öka välfärdssektorns attraktivitet. Centralt i detta sammanhang är högre löner, ökad personaltäthet och förbättrad arbetsmiljö.

Samhället behöver förnya sitt åtagande att säkerställa en god arbetsmiljö för de som söker sig till vården och för de som redan arbetar där. Samtidigt är budskapet till anställda inom vård och omsorg ofta: spring fortare och jobba snabbare! Tron på att en ökad arbetshastighet från personalen, i kombination med tekniska lösningar, skulle kunna leda till en mer dräglig arbetssituation ingår i den bakvändhet som präglar dagens förhållningssätt. Men varken digitalisering eller användningen av kodord som effektivisering och bechmarking kommer att avlasta personalen i vården och omsorgen. Snarare leder ett högre arbetstempo till en stark etisk stress, där vård och omsorgspersonal inte känner att de kan fullfölja ambitionen om en god och säker vård.

En förutsättning för att många inom vård och omsorg ska ha lust och ork ett helt yrkesliv är tvärtom att de ges en möjlighet att arbeta mer noggrant, i sällskap av fler kollegor. Fackförbundet Kommunal har frågat experter inom vård, skola och omsorg hur många fler anställda som krävs för att uppnå en tillfredsställande bemanning. Den samlade bilden av Kommunals utredning var att det idag fattas minst 50 000 heltidsanställda för att arbetsbelastningen och arbetsmiljön ska bli acceptabel, och personalen ska få tid att använda sin kompetens. Detta skulle enligt Kommunal kosta cirka 30 miljarder kronor.

Resurser krävs för högre kvinnolöner

Många yrken, särskilt arbetaryrken, inom vård och omsorg har låga löner. Ungefär 80 procent av de anställda inom vård och omsorg är kvinnor. Enligt LO är arbetarkvinnors löner bara 88 procent av männens.

Förklaringen till löneskillnaden mellan kvinnor och män ligger i kombinationen av en könssegregerad arbetsmarknad och löneskillnaderna mellan olika yrken och sektorer. Ju större andel kvinnor en sektor innehåller desto lägre är sektorns medellön. Sambandet är tydligast bland arbetare men syns även bland tjänstemännen. En satsning på villkoren inom vård och omsorg blir därför en mycket tydlig satsning på kvinnors löner, särskilt arbetarkvinnor. Men det kräver att staten ökar resurserna till kommuner och regioner betydligt.

Resurserna måste följa befolkningstillväxten

Den demografiska utvecklingen, där andelen äldre ökar, innebär att kommuner och regioner står inför stora resursbehov de närmaste åren.

Enligt SCB finns det i dag 559 600 personer som är 80 år och äldre. Gruppen har ökat i antal och förväntas att fortsätta att öka snabbt de kommande åren. År 2030 beräknas att de är 810 500 i dessa åldrar, vilket innebär drygt 250 000 fler än idag. SKR tar i sin rekryteringsrapport upp att den stora ökningen av personer som är 80 år och äldre medför att fokus hamnar på kommunernas vård och omsorg, där behoven av välfärdstjänster ökar mest. Enligt rapporten är behovsökningen av personal för vård och omsorg i kommuner 2,4 procent till följd av demografin under perioden 2019–2029.

Enligt SKR behöver då antalet anställda i välfärden öka med cirka 13 000 personer per år för att möta den demografiska utmaningen. Det baseras på ett ökat rekryteringsbehov med en ökad andel äldre, men också att personal behöver ersättas vid pensionsavgångar. Det innebär en ökning med 52 000 heltidsanställda fram till 2026.

Om resurserna inte tillåts öka i takt med demografin så innebär det en kontinuerlig nedskärning på verksamheternas kvalitet. För Vänsterpartiet är resurser till välfärden en helt avgörande fråga och vi menar att det krävs en modell för att inte personaltätheten automatiskt ska minska och kvaliteten urholkas när befolkningen växer. Vi föreslår därför en indexering av statsbidragen så att de kan följa demografin och prisutvecklingen.

Vänsterpartiets förslag

Vänsterpartiet går till val på:

1. Öka statsbidragen till kommuner och regioner så att det blir möjligt att behålla personaltätheten i välfärden även med växande och åldrande befolkning. (30–40 miljarder kronor 2026)

2. Öka statsbidragen till kommuner och regioner för att utöver att följa demografin, även öka personaltätheten med 50 000 anställda. (30 miljarder kronor 2026)
3. Inför en ny resursfördelningsmodell för att undvika automatiska nedskärningar. Vi föreslår en indexering av statsbidragen så att de kan följa demografin och prisutvecklingen.

Detta innebär totalt cirka 100 000 fler anställda i kommuner och regioner till en kostnad av 60–70 miljarder kronor år 2026.

Enligt Konjunkturinstitutet finns ett utrymme för ofinansierade finanspolitiska åtgärder som uppgår till 120 miljarder kronor fram till 2026. Detta beror på att skatter och avgifter i grova drag växer med BNP medan statsbudgetens utgifter växer långsammare än BNP vid oförändrade regler – detta trots att befolkningen växer. Utrymmet skapas alltså av en automatisk urholkning av resurser till våra offentliga åtaganden. När det gäller de stora satsningarna på välfärden anser vi att det är motiverat att använda en stor del av det framtida reformutrymmet till detta. Den kontinuerliga urholkningen av välfärden måste brytas.

